

SPIS TREŚCI

10 kwietnia 2010

Zginęli w drodze do Katynia. 5

Filip Musiał – Od „buntu niewolników” po „przystanek Niepodległość”

Janusz Kurtyka (1960–2010). 9

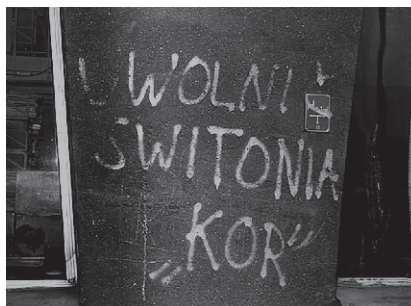
Cechą postaci wybitnych jest to, że ich dzieło trwa dłużej niż ich życie. Janusz Kurtyka niewątpliwie był człowiekiem wyjątkowym. Człowiekiem, który rozumiał ducha Instytutu Pamięci Narodowej i wiedział, jak wykorzystać jego potencjał. Przede wszystkim jednak miał precyzyjną wizję tego, w jaki sposób odbudować polską tożsamość po półwieczu totalitaryzmów.

Wyłom w komunizmie – Wolne Związki Zawodowe

Jarosław Neja – Pierwsi w kraju.

Komitet Wolnych Związków Zawodowych w Katowicach 17

W roku 1978 do środowisk i nurtów opozycji demokratycznej w PRL dołączyły m.in. dwa komitety założycielskie Wolnych Związków Zawodowych: w Katowicach i Trójmieście. Rok później powstał trzeci – Komitet Założycielski WZZ Pomorza Zachodniego. Były to próby zaktywizowania pracowników w ramach tworzonych przez nich samych niezależnych organizacji.

Zdzisław Bradel – Ze Świtoniem w Piekarach 32

Oczywistą zasługą Kazimierza Świtonia było powołanie do życia Wolnych Związków Zawodowych. Od tamtego momentu idea wolnych związków zaczęła karmić wyobraźnię wszystkich podejmujących w drugiej połowie lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku działania, które, jak wiadomo, przyczyniły się do upadku systemu komunistycznego w Polsce.

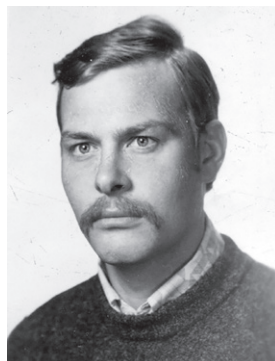

Sławomir Cenckiewicz – Początki WZZ Wybrzeża 34

Przeciwnicy komunistycznej władzy w Trójmieście w listopadzie 1977 r. wyszli niejako z podziemia. Od warszawskiego środowiska odróżniały ich większa wrażliwość na sprawy robotnicze i socjalne, zakorzenienie w tradycji Grudnia '70, dystans wobec mocno już wówczas zhierarchizowanego opozycyjnego salonu oraz otwartość na współpracę pomiędzy środowiskiem młodopolskim, zorientowanym na niepodległościowy ROPCiO, a grupą ciężącą ku KSS KOR.

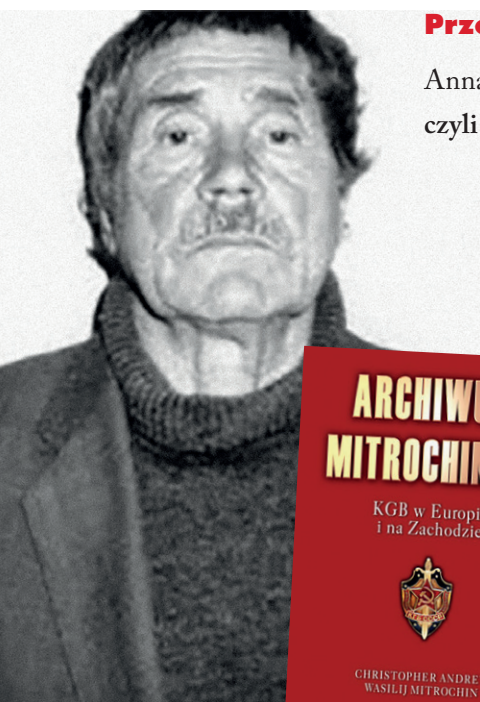
Marta Marcinkiewicz – Wolne Związki Zawodowe Pomorza Zachodniego 53

Historia szczecińsko-gryfińskich WZZ ma raczej słodko-gorzkie zakończenie. Choć pod koniec lat siedemdziesiątych środowisko to wiele zrobiło dla wzrostu świadomości robotników w regionie, to w sierpniu 1980 r. działacze WZZ nie zostali dopuszczeni do udziału w strajku w Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego.

Przeciw Praskiej Wiośnie

Anna Zechenter – Operacja „Progres”, czyli agenci KGB w Czechosłowacji 67

ARCHIWUM MITROCHINA I

KGB w Europie
i na Zachodzie

CHRISTOPHER ANDREW
WASILIJ MITROCHIN

Na początku 1968 r. ponad trzydziestu sowieckich szpiegów, tzw. nielegalów, wyruszyło do Czechosłowacji. Tak przed pięćdziesięciu laty, w czasie Praskiej Wiosny, rozpoczęła się słynna operacja „Progres”, werbowanie członków opozycji antysystemowej w obozie wschodnim i manipulowanie nimi za plecami lokalnych służb.

Paweł Piotrowski – Udział PRL w inwazji
na Czechosłowację. 80

Interwencja zbrojna w Czechosłowacji była jedyną operacją militarną ludowego Wojska Polskiego poza granicami kraju. Miała na celu stłumienie demokratycznego ruchu Praskiej Wiosny, czyli liberalizacji systemu komunistycznego pod hasłem „socjalizmu z ludzką twarzą”, nieakceptowanej przez władze „bratnich” państw.

Sylwetki

Adam Chmielecki – Spawacz antysocjalistyczny 91

Maciej Miatkowski – wieloletni pracownik Stoczni Gdańskiej, uczestnik protestów w grudniu 1970 r., działacz Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża i Solidarności, przyjaciel Anny Walentynowicz i Lecha Kaczyńskiego – nie doczekał czterdziestej rocznicy powstania WZZ. Zmarł w grudniu 2017 r.

Dariusz Walusiak – Naprawiacz. Historia krakowskiego opozycjonisty 99

Franciszek Grabczyk był jednym z najbardziej inwigilowanych krakowskich opozycjonistów.
W jego otoczeniu działało 29 tajnych współpracowników i 18 kontaktów operacyjnych.

Filip Gańczak – W imieniu ofiar

Jan Sehn (1909–1965). 107

Komentarze historyczne

Andrzej Boboli – Partyjne *dolce vita* 120

Ludzie wolności

Andrzej Grajewski – Strażnik pamięci

Arsenij Roginski (1946–2017) 132

Polskie rodziny

Piotr Orzechowski – Wszystkie barwy życia

Zofia Niewiarowska (1887–1940) 141

Ślub sanitariuszki Zofii Krauze z lekarzem 2. Pułku Strzelców Polskich, Marianem Niewiarowskim, odbył się w kościele parafialnym w Rohaczowie 7 stycznia 1918 r., a świadkami byli płk Lucjan Żeligowski oraz kpt. Werner. Związek pobożogustał ks. Tadeusz Jachimowski, późniejszy dziekan Wojska Polskiego na Wschodzie, naczelny kapelan ZWZ i AK.

Pożegnanie

Wojciech Kujawa – Tak warto żyć

Barbara Otwinowska (1924–2018) 151

Książki

Marcin Jurek – Komunizm po polsku 156

Kolegium:

dr hab. Adam Dziuba, dr Wojciech Frazik,
dr hab. Waldemar Grabowski,
dr Kazimierz Krajewski,
dr Mariusz Krzysztofiński,
dr Sebastian Ligarski, dr Agnieszka Łuczak,
dr Marcin Majewski, dr hab. Filip Musiał,
dr Wojciech Muszyński, Jan M. Ruman,
dr hab. Krzysztof Sychowicz, Anna Zechenter

Redaguje zespół:

Wojciech Butkiewicz – sekretarz redakcji
(tel. 22 5818813,
wojciech.butkiewicz@ipn.gov.pl),
dr Filip Gańczak (filip.ganczak@ipn.gov.pl),
Jakub Gołębiowski
(jakub.golebiowski@ipn.gov.pl),
Romuald Niedzielko –
zastępca redaktora naczelnego
(romuald.niedzielko@ipn.gov.pl),
Jan M. Ruman – redaktor naczelny
(jan.ruman@ipn.gov.pl),
Andrzej Sujka (andrzej.sujka@ipn.gov.pl),
Piotr Życieński – fotoreporter

Sekretariat: Maria Wiśniewska
(tel. 22 5818819, maria.wisniewska@ipn.gov.pl)

Projekt graficzny: Sylwia Szafrńska
Projekt okładki i łamanie:
Katarzyna Dziedzic-Boboli

Korekta: Beata Stadryniak-Saracyn

Adres redakcji:
ul. Wołoska 5, 02-675 Warszawa

Adres do korespondencji:
ul. Wołoska 7, 02-675 Warszawa

Druk:
LEGRA Sp. z o.o. ul. Albatrosów 10c,
30-716 Kraków

W winiecie: oryginalny orzełek
z czapki powstańczej, fot. Jarosław Wróblewski

Fotografia na okładce Andrzej Boboli